

VAINOTTUJEN VÄHEMMISTÖJEN MUISTOMERKKI BERLIINISSÄ

Tarja Nurmi, arkkitehti SAFA

Berliinin Tiergartenissa, vastapäätä *Peter Eisenmanin* laajaa Holocaust -aluetta, on keväällä 2008 avattu natsien vainoamille homoseksuaaleille omistettu oma muistomerkkinsä. Vainojen kohteeksi joutui yli 50 000 vähemmistön edustajaa. Muistomerkin tekijöinä on pohjoismainen taiteilijaparivaljakko *Ingar Dragset ja Michael Elmgreen*.

Muistomerkki on samalla esimerkki siitä, että tällainen teos voi olla myös hienostunutta taidetta. Lievästi kallellaan oleva, melkein samettimaisen sileäpintainen, suorakulmainen betonikappale on maahan syvälle upotettu tai siltä tuntuva järeä monoliitti. Kadun puolella siihen on kuin viilletty ja koverrettu kulmaikkuna, josta voi kurkistaa sisään. Teoksen mustanpuhuvaan, vain nenä paksun lasin lähellä katseltavaan sisukseen kätkeytyy yksinkertainen video, jossa kaksi miestä suutelee. Betonikappaleen mitat ovat noin kolme kertaa viisi metriä, joihin verrattuna kurkistusaukko on suhteellisen pieni.

Teos menettää toistaiseksi voimaansa siksi, että se on niin lähellä massiivista, 2711 betonikappaleesta muodostuvaa suurmuistomerkkiä kadun toisella puolella. Sen on kuitenkin tarkoitus muodostaa oma, rauhallinen ja vihreyden ympäröimä kokonaisuutensa. Alkukesästä vehreys oli vielä vasta alullaan ja ympäristötyöt kesken.

Kuuluisa saksalainen feministi ja kirjailija sekä lehtinainen *Alice Schwarzer* kiinnitti julkisuudessa huomiota siihen, että videossa on vain kaksi miestä. Totuus olikin, että nimenomaan miespuoliset homoseksuaalit kokivat rajumpaa vainoa. Taiteilijat ovat kuitenkin suunnitelleet vaihtavansa videonauhan kahden vuoden välein.

Muistomerkki houkuttelee toki myös tirkistelijöitä, ja sen ikkuna-aukko viittaakin uteliaisuuteen ja tirkistelyyn. Itse video on kaunis ja rauhallinen, suorastaan runollinen ja vailla mitään alavivahteita. Kysymys on toisistaan pitävien ihmisten suudelma.

Betonisuus, kurkistusaukon ja harmaan massan suhde sekä epävarmuuteen viittaavan, kallellaan olon sekä massiivisuuden ja sulkeutuneisuuden yhteispeli tekevät tästä Berliinin mittakaavassa toki pienestä muistomerkistä mieleenpainuvan.

Idea tälle muistomerkille syntyi jo vuonna 1992. Muistomerkki sijaitsee Berliinin Tiergartenin kaakokiskulmassa Ebertstrassen lähellä.

1

Valokuvat: Tarja Nurmi

1, 2, 3

Betonisen muistomerkin tekijöinä on pohjoismainen taiteilijaparivaljakko *Ingar Dragset ja Michael Elmgreen*. Muistomerkin sisällä pyörii video.

MEMORIAL TO GAY HOLOCAUST VICTIMS

A sophisticated memorial to the homosexual victims of the Nazis was unveiled in the summer in the Berlin Tiergarten Park, opposite the extensive Holocaust area designed by Peter Eisenman. More than 50000 homosexuals were convicted as criminals by the Nazis. The memorial was designed by a team of two Scandinavian designers, Ingar Dragset and Michael Elmgreen.

The slightly sloping, rectangular concrete slab is a monolith with an almost velvety smooth surface. It is embedded deep in the ground, or at least appears so. There is a small corner window on the street side, which looks like it has been slit and grooved in the concrete, allowing spectators to peek inside the slab. The ominously black inside of the memorial, behind the glass, contains a video clip of two men kissing each other. The peek-in window is very small on the concrete slab, which measures ca. 3 m by 5 m.

The memorial naturally attracts also voyeurs, and the window opening actually serves as a reference to curiosity and voyeurism. The video clip itself is very beautiful and peaceful, even poetic, without any undertones. It just shows a kiss between two people who are in love.

The unforgettable character of the memorial is based on its concrete nature, the relationship between the peek-in window and the grey mass, the sloping position that suggests uncertainty, and the joint impact of massiveness and reticence.

2

3